

יכול יקרבו חלבי השבת אף ביום הכפורים שחל במוצאי שבת?

תלמוד לומר "בשבתו".

ובכך נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא:

כשתעיינ בדבריהם תמצא לומר:

לדברי רבי ישמעאל — אפילו נדרים ונדבות, שאין חיוב בהקרתם היום, קריבין ביום טוב, הרי פשיטא שחלבי שבת שאי אפשר לדחות את הקטרתן קריבין ביום טוב.⁽⁹⁾

וכי איצטריך קרא "בשבתו" לרבות אפילו בשבת אחרת — ליום הכפורים.

לדברי רבי עקיבא — נדרים ונדבות אין קריבין ביום טוב.

וכי איצטריך קרא — למישרא הקטרת חלבי שבת ביום טוב.

אמר רבי זירא: כי הוינא כשלמדתי תורה קיד-ב בבבל, לפני שעליתי לארץ ישראל, הוה אמרי, סברתי לומר, כי:

ובכך: לימד על חלבי שבת זו [שבמוצאי שבת רגיל אפשר להקטירם על המזבח כל הלילה], שהם קריבין אפילו אם תחול במוצאי שבת קדושה של "שבת" אחרת — ביום הכיפורים, שנקרא גם הוא "שבת".⁽⁸⁾

יכול אף חלבים של של יום הכיפורים שחל להיות בערב שבת יהיו קריבין כליל שבת שלאחריו?

תלמוד לומר "בשבתו", עם וי"ו, שמשמעותו למעט: דוקא באותה השבת הם קריבין ולא בשבת אחרת, דברי רבי ישמעאל.

והיינו, כיון שמצד אחד בא הכתוב לרבות שמקריבין עולת שבת זו באחרת, ומצד שני מיצט שמקריבין דוקא בשבת זו, דרשינן להתיר את של שבת ביום הכיפורים לפי שיום הכיפורים קל משבת, ולאסור את של יום הכיפורים בשבת לפי שהיא חמורה ממנו.

רבי עקיבא אומר: "עלת שבת בשבתו" — לימד על חלבי שבת שקריבין ביום טוב שחל במוצאי שבת.

רבנן הסברים כי לעולם הולכים רק על פי ראית הירח, ואין משנים בשביל איזה צורך שהוא. תוד"ה חלבי.

9. הקשה הרע"א, אפילו למאן דאמר דנדרים ונדבות קריבין ביו"ט זה דוקא בשלמי נדבה, אבל עולת נדבה, שאין בה אכילה לאדם לפי כולם אין מקריבין ביו"ט, והכא הרי בעולה קמיירי, ומה הפשיטות שחלבי שבת קריבין ביו"ט? ועיינ שפת אמת וחזו"א או"ח סי' קכ"ט [לדף ז ב סק"ד].

כתוב אחר אומר "ועשו ארון עצי שטים", דמשמע שאחרים יעשו ולא משה, מכאן לת"ח שבני עירו מצווים לעשות לו מלאכתו.

8. מבואר במסכת סוכה [נד ב] דרבנן סברי דלעולם לא יחולו שבת ויוה"כ זה אחר זה. כי אם בית הדין רואה שעלול להיות כך, הם מעברים את החדש בשביל זה. והטעם, משום יקא ומשום מתיא. שלא יכמשו הירקות ולא יסריחו המתים בשני ימים רצופים של איסור מלאכה. וסוגיא זו אתיא כדעת החולקים על

הכיפורים קל משבת, ואם כן, צריך ליתקע ביום הכיפורים שחל בערב שבת, לפני כניסת השבת, משתי סיבות:

א. כדי להבטיל את הכהנים מלהקריב את חלבי יום הכיפורים שחל להיות ערב שבת, בשבת.

ב. כי היכי דליהוי ידעו לשנים אחרות, שכאשר יחול יום הכיפורים במוצאי שבת, ואז לא יתקעו בשבת לפני כניסת יום הכיפורים — ידעו הכהנים מכך שלא תקעו בשבת לפני כניסת יום הכיפורים, דחלבי שבת קריבין ביום הכיפורים.⁽²⁾

ואמינא ליה אנא: כהנים זריזין הן, ואין להם צורך בתקיעות כדי שיהיה להם סימן לזכור את ההלכה שחלבי שבת קריבים ביום הכיפורים ולא להיפך. ולעולם גם לרבי ישמעאל אין תוקעין.

אמר ליה מר קשישא בריה דרב הסדא לרב אשי: מי אמרינן כהנים זריזין הן ואין להם צורך בתקיעות?

והתנן במסכת סוכה, ביחס למנין התקיעות במקדש בכל יום, כי בערב שבת היו מוסיפין במקדש שלש תקיעות כדי להבטיל את העם

הא דתניא: יום הכיפורים שחל להיות ערב שבת — לא היו תוקעין לפני כניסת שבת את ששת התקיעות שתוקעים בכל ערב שבת, לפי שתקיעות אלו נועדו להבטיל את העם ממלאכה, ולהבדיל בין יום החול לשבת, ואילו ביום הכיפורים אין עושין מלאכה.

ואם היה יום הכיפורים חל במוצאי שבת, לא היו מבדילין בו בתפילה, לומר בה ברכת "ברוך המבדיל בין קודש לקודש",⁽¹⁾ כשם שמבדילין ביום טוב שחל במוצאי שבת. לפי שגם יום הכיפורים נקרא שבת — ברייתא זאת — דברי הכל היא!

ולא העליתי בדעתי, בהיותי בבבל, שהיא תלויה במחלוקתם של רבי ישמעאל ורבי עקיבא שבמשנתנו.

אבל כי סליקנא להתב, כשעליתי לארץ ישראל, אשכחתייה מצאתי ליהודה בריה דרבי שמעון בן פזי, דיתבי וקאמר: ברייתא זאת — רבי עקיבא היא. שלפיו יום הכיפורים ושבת שוים בחומרותן, ולכן אין צורך להבדיל ביניהם בתקיעות.

דאי רבי ישמעאל, כיון דאמר חלבי שבת קריבין ביום הכיפורים — נמצא שיום

1. רש"י. שהרי על הכוס בלאו הכי אי אפשר לברך, שהרי אסור לשתות ביה"כ. וליתן לתינוק ג"כ אי אפשר, כי שמא אתי למיסרך [יתרגל לעשות כן] אפילו כשיגדיל. רש"ש.

ועוד כתבו שם, דהא דלא הקשתה הגמרא שיתקעו ביה"כ כדי שידעו שהוא קל וחלבי יוה"כ אין קרבין בשבת שלאחריו, משום דלזה אין צריך תקיעה, דגם אם שבת ויוה"כ שוין אין להקריב של זה בזה.

ועוד כתבו, דלכן לא הקשו בגמרא שיבדילו במוצ"ש שחל בו יוה"כ כדי ידעו שיוה"כ הוא

2. לכאורה היו צריכים משום כך לתקוע במוצ"ש שחל בו יוה"כ, להודיע שיוה"כ קל משבת, ומותר להקריב עתה חלבי שבת. אלא, שלעולם התקיעה היא סימן ליציאת היום הקל,

ועל אף שדבר זה, של הכנת האוכל למוצאי שבת אסור לעשותו בשבת, משום איסור "שבות" מדרבנן – ביום הכיפורים התיירו. כיון שעיסוקו בהכנת האוכל גורמת לעינוי הנפש, ומתקיים בכך הענין של עינוי ביום הכיפורים.

אמר רב יוסף: תקיעת שופר ביום הכיפורים גם היא אסורה משום שבות, ואם היה מקום להתירה זה רק כדי להודיע לעם שמגיע זמן שבת שהיא חמורה הימנה. וכגון ביום טוב, שתוקעין בו ומתירים איסור שבות של תקיעה, כדי שידעו כי הגיע הזמן של שבת, וצריך מעתה להמנע אפילו מעשיית מלאכות לצורך אוכל נפש המותרות ביום טוב.

אך אין מקום להתיר את תקיעת השופר ביום הכיפורים כדי להודיע לעם את ההיתר של קניבת ירק בו, **לפי שאין דוחין שבות כדי להתיר.**⁽³⁾

ורב שישא בריה דרב אידי אמר: לעולם דוחין שבות אף כדי להתיר. אלא שרק שבות שהיא קרובה, לצורך עשיית דבר מיד עתה, התיירו. אבל שבות שהיא רחוקה, לצורך עשיית דבר בעתיד הרחוק – לא התיירו.

ולכן לא התיירו לתקוע ביום הכיפורים כדי להודיע את ההיתר של קניבת ירק, שאין זה

ממלאכה. ולאחר מכן תקעו עוד שלש כדי להבדיל בין קודש לחול, שמעתה כבר התקדש יום השבת.

ומשמע שתקיעות אלו היו מיועדות לכהנים במקדש, ומוכח שאין לסמוך על זריזות הכהנים!?

ומשנינן: לא היו תקיעות אלו מיועדות לכהנים אלא לעם שבירושלים.

וכדאמר אביי בענין הזמן הראוי לקריאת שמע עם זריחת החמה, שהיה במקדש סימן לעם שבירושלים להכיר אימתי הוא זמנה בשחרית, בנצנוץ השמש על נברשת הזהב שנדבה הליני המלכה.

ואמר אביי שלא היה זה סימן לכהנים, כיון שהם קראו קריאת שמע בזמן אחר, אלא **לשאר עמא דבירושלים.**

הבא נמי, התקיעות שבמקדש היו **לשאר עמא דבירושלים.**

ותו הוינן בה: **וליתקע** ביום הכיפורים שחל בערב שבת, סמוך לשבת, **כי היכי דלידעי,** כדי שידעו הכל שיום הכיפורים קל משבת, **דשרי יום הכיפורים ב"קניבת ירק,"** שמותר להכין בו את הירק התלוש [עבור בישולו במוצאי הצום] על ידי ניתוק העלים מהקלחים, **מן המנחה ולמעלה.**

לידי נותר.

וכתב המהר"שא, שאין להקשות למה לא תירצו לעיל תירוצא דרב ששת דשבות רחוקה לא התיירו, שהרי התקיעה שם לא נועדה אלא לשנה אחרת, כשיחול יוה"כ במוצ"ש. משום דהגמרא פורכת תירוצ זה למסקנא.

קל משבת וחלבי שבת קרבים ביוה"כ, משום דהבדלה אין בה פרסום לרבים כמו בתקיעה.

3. הקשו תוד"ה אמר, למה לא תירצו כן לעיל על הקושיא דליתקע שידעו דחלבי שבת קרבין דיוה"כ, דהוא נמי להתיר. ותירצו, דזה לא הוי קולא אלא חומרא, שיקטירו האיברים ולא יבאו

נוגע ליום הכיפורים הזה שחל בערב שבת, שהרי לא יבשלוהו לירק במוצאי יום הכיפורים, שהוא ליל שבת. ואין זה נוגע אלא ליום הכיפורים שיחול בשנה אחרת ביום חול.

והוינן בה: ושבבות קרובה — מי התירו?

והתנן: יום טוב שחל להיות ערב שבת —

תוקעין כדי להבטיל את העם מעשיית מלאכות אוכל נפש.

ולא מבדילין, כי השבת יותר קדושה מיום טוב, ולא ניתקנה הבדלה אלא בין זמן חמור לזמן קל.

ואם חל יום טוב במוצאי שבת — מבדילין מקדושת השבת החמורה, ולא תוקעין מפני שאין צורך להבטיל ממלאכה כיון שנכנס עתה יום טוב. (4)

ואמאי אין תוקעין לדבריך שהתירו שבות קרובה לצורך היתר?!

ליתקע — כי היכי דלדעי דשרי בשחיטה, לאלתר?!?

אלא, מחוורתא מחוור כדרב יוסף, שלא התירו שבות לצורך היתר.

אמר רבי זירא אמר רב הונא, ואמרי לה אמר רבי אבא אמר רב הונא: יום הכפורים שחל להיות בשבת — אסור בקניבת ירק, לפי שלא התירו את איסור שבות של יום השבת אפילו לא ביום הכיפורים שיש בו צד להתירו מחמת שהעיסוק בקניבת הירק מביא לעינוי נפש.

אמר רב מנא: דבר זה למדנו מהא דתנא בכרייתא:

מנין ליום הכפורים שחל להיות בשבת שאסור בקניבת ירק?

תלמוד לומר ביחס לשבת [שמות טז] "שבתון שבת קודש". (5)

ומשמעות "שבתון" היא: שבות מעשיית דברים כגון קניבת ירק.

ומדייק התנא: למאי איצטריך האי קרא לאסור קניבת ירק בשבת?

אילימא למלאכה ממש, כגון תלישת עלי הירק כשהוא מחובר לקרקע, והכתיב [שמות כ] "לא תעשה כל מלאכה", ואין צורך במקרא מיוחד לאסור קניבת ירק.

אלא, לאו, אקניבת ירק איצטריך קרא, לאוסרו מן התורה משום עשה דשבות. ולכן, אי אפשר להתיר את איסור השבות מן

4. הרמב"ם בהל' שבת [פ"ה ה"כ] פסק דכל מוצ"ש היו תוקעין להתיר העם למעשיהן. וכתב המ"מ דהרמב"ם הוכיח כן מסוגייתנו, דמשמע שדוקא במוצ"ש שחל ביו"ט לא תוקעין משום איסור שבות, אבל בכל מוצ"ש היו תוקעין.

5. רש"י. והתוס' ד"ה אלא, כתבו דאסמכתא בעלמא הוא. כי אם היה אסור מהתורה איך התירו ביה"כ.

והראשונים חלקו עליו, דהגמרא לא הקשתה

התורה לצורך עגמת נפש ביום הכיפורים שחל להיות בשבת.

ומסקינן: שמע מינה!

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: יום הכפורים שחל להיות בשבת — מותר בקניבת ירק.

מיתיבי מהברייתא דלעיל: מנין ליום הכפורים שחל להיות בשבת שאסור בקניבת ירק — תלמוד לומר "שבתון".

שבות למאי? אילימא למלאכה — והכתיב "לא תעשה כל מלאכה". אלא לאו, בקניבת ירק!

ודוחה רבי יוחנן: לא לאיסור שבות בא הכתוב ללמד. אלא לעולם למלאכה ממש בירק מחובר. ואיצטריך קרא כדי לעבור

עליה הן בעשה ד"שבתון" והן בלא תעשה כל מלאכה. (6)

ולעולם בתלוש הוי איסור שבות מדרבנן גרידא, ולכן בשבת שחל בה יום הכיפורים התירוהו.

תניא כוותיה דרבי יוחנן: יום הכפורים שחל להיות בשבת מותר בקניבת ירק.

קטו-א

ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: יום כיפורים שחל להיות בחול (1) — מפצעין באגוזים, ומפרכסין ברימונים מן המנחה ולמעלה, מפני עגמת נפש. שמזמן המנחה כבר מצפים לאכילה, ומאז יש עגמת נפש מרובה בעיסוק באוכל. (2)

דבי בני ביתו של רב יהודה היו מקנבי כרבא, כרוב.

דבי רבה גרדי היו מגרדים קארי, דלועין.

אלא את המקרא, ד"שבתון" אתא למלאכה, ולא דוקא קניבת ירק, אלא כל מלאכה וכל שבת. והברייתא אינה מתפרשת אלא כדלעיל, ורבי יוחנן חולק על הברייתא.

1. כתב הריטב"א דגם כשחל בשבת מותר באלו, שהרי אין כאן שום מלאכה ובכל שבת מותר. אלא עיקר הרבותא דלא חיישינן שיבא לאכול תוך כדי העיסוק בהם, ולכן נקט יוה"כ שחל להיות בחול, שהרי החידוש אינו מדין שבות אלא מדין עיני נפש.

2. רש"י. ובעל המאור מפרש להיפך, שהתירו לו כדי שלא יצטרך לטרוח בערב ויהיה לו עגמת נפש. ודוקא מן המנחה ולמעלה, שאין חשש שיבא לאכול ממנו, כי זמן האכילה קרוב ודומה למי שיש לו פת בסלו, אבל קודם לכן אסור מחשש שיבא לאכול.

והריטב"א כתב שאמנם הקניבה אסורה רק מדרבנן, אלא שיש איסור "שבות" כללי שהוא מן התורה! שאם לא כן, אין לנו מנוחה בשבת מן התורה, כיון שיכול לעשות הרבה מלאכות, ומקח וממכר. ומסר זאת הכתוב לחכמים שיקבעו את פרטי איסור ה"שבות". והכתוב מגלה לנו כאן דאפילו קניבת ירק, שהוא שבות מדרבנן, שהתירו אותו חכמים ביוה"כ, מכל מקום בשבת שחל בו יוה"כ, אסור.

6. כן פירשו התוס' בד"ה לעולם, דהוי איסור דאורייתא. והקשה רא"מ הורוביץ, א"כ למה נקטה הברייתא דוקא קניבת ירק ולא מלאכה אחרת, לאוקימתא זו. שהרי בכל מלאכה עובר בעשה ולא תעשה. וגם למה נקטו יוה"כ שכל בשבת ולא שבת בעלמא.

ובבעל המאור מפרש דרבי יוחנן אינו מפרש